

فضای مجازی و اخلاق حرفه ای آموزشی

سیده فاطمه قرشی^۱، باقر باقریان کاسگری^۲

^۱ دانشجوی DBA سازمان مدیریت صنعتی گیلان

^۲ هیات علمی دانشگاه پیام نور (نویسنده مسئول)

چکیده

هر جامعه امروز به طور روز افزون از جنبه های آموزشی، ارتباطات، اطلاعات، اقتصاد، بازار و به تکنولوژی های ارتباطی و شبکه های اطلاعاتی وابسته شده است. با گسترش و نفوذ این تکنولوژی ها در چارچوب های بیرون از نهادهای علمی و پژوهشی و مبدل شدن آن به محیط هایی از نوع خانگی و یا اقتصادی و ... برداشت های تازه ای از رابطه اخلاقیات را با آن مطرح کرده است. در این شرایط نظام های اخلاقی، در چالش و کشمکش با تکنولوژی های اطلاعاتی و ارتباطی چگونه باید عمل کنند؟ در عصر دیجیتال، اخلاق رسانه باید کارهایی را متناسب با خصوصیات متمایز یک سامانه شبکه ای، موتورهای جستجو و پایگاه داده های رایانه فهرست کند. این چارچوب اخلاقی در موثرترین صورت خود باید بر ساختارهای اجتماعی متمرکز شود تا بتواند معلوم کند که صورت بندی های سیاسی و فرهنگی در وضعیت های بر خط و غیر خط اساسا هستند. در این پهنه، اخلاق بازنمایی دارای یک جهت گیری جدید است، باید توجه داشت اخلاق حرفه ای رعایت حقوق دیگران (مخاطبان، مشتریان، ذی نفعان، کارمندان و ...) است که منجر به شکل گیری تعامل می شود و این تعاملات و ارتباطات میان سازمان با دیگران، رضایتمندی و افزایش آرامش در فضای مجازی را باعث می شود.

واژه های کلیدی: اخلاق حرفه ای، آموزش مجازی، فضای مجازی

مقدمه:

در دنیای امروز که فناوری اطلاعات و ارتباطات جایگاه منحصر به فردی را در زندگی بشر پیدا کرده، نقش شبکه های اینترنت در انتقال و مبادله حجم عظیمی از اطلاعات به خوبی روشن تر و بارزتر شده است. اینک جنسیت، نژاد، قومیت و دین در فضای سایبری بدون نام و نشان نمادین می شود، گاهی موضوعی تازه است و گاه اخلاق گذشته را تا سطوح پیچیده و ناشناخته گسترش می دهد. آداب و معاشرت در شبکه های اجتماعی بر بستر الکترونیک همانند برخی از قواعد زندگی روزمره، نظامی هنجاری و اخلاقی است. افراد باید بر مبنای این نظام هنجاری و اخلاقی و همچنین پیشبرد اهداف سازمانی به محاطب و افکار عمومی احترام بگذارد و اخلاقیات را در سازمان خود اجرا کند. نوع اخلاقیات در فضای واقعی با فضای مجازی تفاوتی ندارد و حتی اعمال و اجرای اخلاقیات نیز به ظاهر متفاوت نیست، تغییر فضا موجب نمی شود اخلاقیات زیر سوال برود اگر کالایی عیب و مشکلی داشته باشد چه در عالم واقع و چه در فضای مجازی سازمان و باید اطلاعات درست، کامل و صادقانه ای به مخاطبان و مشتریان داده شود.

مهم ترین تغییری که فناوری اینترنت در جهان بوجود آورده به خوبی در این سخن مارشال مک لومان خلاصه کرد: "او(انسان) آنچه را خطی، پشت سرهم، یکنواخت، چاپی و قابل تکرار است به دور می اندازد، از جداسازی و تخصص می گریزد، و به جهانی کلی و همه جانبه قدم می گذارد. این جهان، الکترونیک است. در این جهان همه چیز می تواند با هم و در کنار هم اتفاق بیفتد و جهان به دهکده ای بزرگ تبدیل می شود."^۱

بدین معنا مردم نقاط مختلف در سراسر کره زمین به مشابه یک دهکده امکان برقراری ارتباط با یکدیگر و اطلاع از اخبار و رویدادهای جهانی در مدت زمان بسیار کوتاه را دارند. تأثیرات و پیامدهای مثبت و منفی دنیای مجازی به عنوان یک پدیده نوین در اجتماعات انسانی همانند سایر تکنولوژی ها، در حال گسترش است. هر روز از سوی صاحب نظران و کارشناسان مرتبط، از طریق رسانه ها نقش مثبت اینترنت در توسعه اقتصاد بشر و نقش منفی آن در برقراری روابط غلط اجتماعی و ارتباطات انسانی و فرهنگی برجسته سازی می شود و در جهت بهبود آثار مثبت و کاهش اثرات و پیامدهای منفی اینترنت نظرات و پیشنهادات فراوانی ارائه می گردد.

علاوه بر رسانه بودن اهمیت اینترنت در سایر جنبه های زندگی از قبیل کارهای روزمره بانکی، آموزش از راه دور در خصوص هر موضوعی که فکر کنید و استفاده از تحقیقات و نظرات استادان و دانشمندان و اعمال جراحی از راه دور و... بر کسی پوشیده نیست اما این یک سوی ماجرا است چرا که تکنولوژی ها پدیده های خنثی نیستند و در شاکله وجودی خود واجد جهت گیری ها و مقتضیات فراوانی اند که علاوه بر آثار مثبت، آثار منفی هم دارند و دنیای مجازی نیز از این امر مستثنی نیست. بنابراین برای حداقل رساندن زیان های ناشی از سوء استفاده های بعضی از افراد باید به مطالعه ی آثار و پیامدهای آن پردازیم. دو راه پیش روی ماست، یا باید آن را کنار زد که این امر غیرممکن و غیرمعقول است و یا باید با آن تعامل داشت. لازمه تعامل داشتن، یکسری مهارت های رفتاری و اخلاقی و فنی است که باید تحت کنترل و نظارت باشد آموزش و رعایت موازین اخلاقی تنها راه حل و معیار موجود برای تضمین سلامتی و جلوگیری از آسیب های اجتماعی حاصل از تکنولوژی ها به خصوص اینترنت می باشد.

اینترنت جز یک فضای مجازی چیز دیگری نیست اما همین دنیای مجازی آنقدر توانمند و انعطاف پذیر است که تحولات گسترده ای را در زندگی ما ایفا می کند. اینترنت به لحاظ خصوصیت بالقوه اش علاوه بر اینکه یک مفهوم تکنولوژی به معنای عام ابزاری است به عنوان یک رسانه جمعی، فضایی مجازی برای کاربران خود به وجود آورده که هم باعث تقویت و هم باعث تخریب اخلاق و روابط انسانی اجتماعی افراد می شود و تا آنجا به پیش می رود که حتی می تواند به تغییر اخلاق فردی و

اجتماعی نیز بیانجامد از این رو در ده های اخیر به یک موضوع چالش برانگیز برای محققان علوم رفتاری و روانشناسی و جامعه شناسان تبدیل شده است. اینکه چه معیار اخلاقی برای کنترل پیامدهای منفی آن وضع شود چیزی نیست که مورد توافق همگان باشد. اخلاق اینترنتی (مجازی) به عنوان یک نوع اخلاق حرفه ای محسوب می شود و این اخلاق حرفه ای نیز به نوبه ی خود زیرمجموعه ی اخلاق اجتماعی قرار می گیرد که موضوع علم اخلاق است. اخلاق حرفه ای نقطه تلاقی علم اخلاق و تکنولوژی محسوب می شود. با این بیان همانطوری که اخلاق دارای بار ارزشی است، اخلاق جهان مجازی نیز به تبع آن چنین ویژگی خواهد داشت یعنی قواعد و اصول اخلاقی باید توسط کاربران و کارگزاران در فضای مجازی با توجه به منافع، فرهنگ و ارزش ها و اعتقادات مورد پذیرش جمع در جامعه وضع گردد بدین ترتیب اخلاق فردی تابع جامعه خواهد بود تا تناقضی ایجاد نشود.

در این راستا اخلاق حرفه ای مربوط به دنیای مجازی نیز باید طوری باشد که هم اخلاق فردی را مورد توجه قرار دهد و هم فرهنگ کلی جامعه را. البته این نکته را نیز باید در نظر داشت که اخلاق در رسانه ای مانند اینترنت به سبب حساسیت های خاص خود همواره تحت تأثیر سیاست و اقتصاد و آموزش های برگرفته از ایدئولوژی های آن جامعه است. نقش و تأثیر اخلاق اغلب در مواردی که قدرت تصمیم گیری پیرامون خوب و بد بودن وجود ندارد بیشتر خود را نمایان می سازد. مواردی که وزنه های استدلالی طرفداران دو سوی تصمیم گیری های یکسان است مواردی که ممکن است یک تصمیم گیری نادرست پیامد فاجعه آمیز اخلاقی را در جامعه به بار آورد چیزی که از آن به عنوان ابهام در ارزشها یاد می شود همانند آزادی بیان و حفظ حریم خصوصی افراد و مسائل خصوصی خانوادگی، سرگرمی نوجوانان با بازی های کامپیوتری و پیامدهای نکوهدیده و غیرقابل جبران آن همانند اعتیاد کامپیوتری و خشونت های ناشی از آن، برحق بودن آگاهی مردم از مسائل روز و حفظ امنیت ملی و تحریف حقایق، ایجاد سود و منفعت بیشتر برای صاحبان و کارگزاران برنامه ها و اعمال هزینه های اقتصادی برای کاربران، که این ابهامات وقتی پای اخلاق و تعهد اجتماعی در کار نباشد هرکسی خود را مجاز می داند با هر بهانه ای به حریم ها نزدیک شده و مرزهای اخلاقی را زیر پا بگذارد. بنابراین اساس و بنیان تعامل میان اخلاق و دنیای مجازی را مبتنی بر پاسخگویی به پرسشهای زیر دانست:

آیا می توان یک قاعده و اصول اخلاقی برای همه شرایط و فرهنگ ها برای کلیه کاربران و کارگزاران تدوین نمود؟ در صورت تدوین چنین معیاری، منبع و سرچشمه این معیارها و هنجارها چیست؟ کاربران؟ کارگزاران؟ روانشناسان علوم اجتماعی و یا هنجار اجتماعی و قاعده پذیرش عمومی جامعه؟ دیدگاه های متفاوت و گاه متناقضی در این زمینه وجود دارد: الف) عده ای ضمن جداکردن حیطه اخلاق حرفه ای و مجازی از اخلاق اجتماعی در دنیای واقعی معتقدند که این خود کاربر کارگزار است که با توجه به نیازهایش تشخیص می دهد که چه چیزی پسندیده و خوب است و چه چیزی بد و ناپسند بوده و به ضررش تمام می شود مطابق با این دیدگاه اخلاق در دنیای مجازی جدا از اخلاق در دنیای واقعی یعنی تطابق اخلاق فردی و اجتماعی بر تکالیف اخلاقی موجود در جامعه، در نظر گرفته می شود که این خود زمینه ساز یک دیدگاه نسبی گرایانه در مبحث اخلاق است به عنوان مثال دروغ و توهین به افراد و یا ارائه مشخصات دروغین برای کسب موقعیت بهتر، در یک فضای مجازی مجاز شناخته می شود در صورتی که همان مورد در اخلاق واقعی حاکم بر جامعه جرم محسوب شده و مطابق با قانون با آن رفتار می شود. در اینجا معیار اخلاقی معیار خود محوری است که بر اساس مطلوب کاربر و کارگزار تعیین می گردد و بدین ترتیب ما به عدد استفاده کننده ها ملاک اخلاقی خواهیم داشت.

ب) اکثر صاحب نظران با دیدگاه اخلاق خود محوری در کاربران مخالفند و در عوض به یک قاعده و قانون کلی معتقدند و قبول دارند که اخلاق حاکم بر رسانه و اینترنت از حوزه های فرعی اخلاقی عملی است اما از آنجائی که اخلاق را مطابق با فرهنگ و اولویت ها و منافع ملی و سودمندی های همه افراد جامعه می دانند و همچنین بدلیل وجود تنوع فرهنگ و ارزش های موجود

در جوامع مختلف، وضع چنین قانون کلی و جهان شمول اخلاقی را کاری بسیار مشکل می دانند چرا که ممکن است در سطح بین المللی، معیار اخلاقی در یک جامعه، مورد پذیرش در جامعه دیگر نباشد.

ج) گروهی دیگر نیز معتقدند که این منافع و اولویت ها هستند که اخلاق سازی می کنند. منطبق بر این دیدگاه حوزه های دیگر به جای اینکه تحت لوای حوزه اخلاق و تکالیف اخلاقی باشند، آنرا تحت الشعاع خود قرار می دهند همانند اولویت های اقتصادی در جوامع اقتصاد گرا که کاربران ملزم به پرداخت هزینه های غیر واقعی هستند بدین معنی که دارایی و ثروت، ارزش اخلاقی برتر محسوب شده و تمام روابط اجتماعی را تحت تأثیر خود قرار می دهند. طبق این سه رویکرد گفته شده که در سطوح مختلفی از نسبیت گرایی قرار دارند هر کدام به نوبه خود دارای ایراداتی هستند از جمله سلب مسئولیت از افراد، شکایت های اخلاقی که امکان دآوری مطلق را از بین می برد، بی ثمری احکام اخلاقی، تناقض در میان امور همانند اصلاح و جنایت، خیرخواهی و شرارت، خدمت و خیانت و ... که در نهایت به سست شدن پایه ها و شالوده های اخلاقی زندگی عمومی منجر می شود. منطبق بر چنین دیدگاه هایی، ارزش های انسانی در قبال سود بیشتر صاحبان تکنولوژی در محیط های رقابتی محکوم به فناست.

د) رویکرد دیگر، رویکردی حقیقت گرایانه و مطلق گرایانه به اخلاق است یعنی یک اخلاق حق مدارانه که شامل همه حیطه های فرعی اخلاق می شود در این دیدگاه اخلاق مفهومی مطلق، عام و جهان شمول بوده که گرانبار از مسئولیت پذیری افراد و همچنین حافظ همه شئون و ارزش های انسانی، فرهنگی و دینی افراد است. دیدگاهی که مورد قبول اندیشمندان اسلامی است. پاسخ این رویکرد به این سوال که آیا باید ها و نبایدهای اخلاقی، ویژگی های نسبی داشته باشد و تنها در زمان و مکان خاص و جامعه ویژه و برای شرایط مشخص معنا پیدا می کنند؟ پاسخی منفی خواهد بود به عبارت دیگر ایجاد یک معیار اخلاقی بر طبق سلايق افراد، اوضاع متغیرهای اجتماعی و آداب و رسوم جامعه (چه در جهان واقعی و چه در جهان مجازی) که از ویژگی های رویکرد نسبی گرایانه پیرامون اخلاق است مورد قبول نخواهد بود.

اهمیت اخلاق در آموزش مجازی

اخلاق حرفه ای به معنای استفاده از دانش، توانایی و مهارت های فردی می باشد. در آموزش مجازی رعایت اخلاق حرفه ای مانند دیگر زمینه های آموزشی سبب افزایش کیفیت آموزشی می گردد. رفتار و ارتباط هایی که بر پایه الگوهای رفتاری و رعایت حقوق سایرین و همچنین مسئولیت های اخلاقی که رعایت آن برای محیط مربوطه لازم است، را حرفه می نامند.

وظیفه و هدف آموزش و پرورش، چیزی جز رشد و تکامل انسان ها همگام با تولید علم و فناوری نیست. اما افزایش مسائل غیر اخلاقی و بوجود آمدن شرایطی مبنی بر فرصت هایی که برای سوء استفاده های غیر اخلاقی وجود دارد، نیازمند به ایجاد شرایط مناسب جهت جلوگیری از این شرایط در آموزش و پرورش دارد. این امر باید در آموزش های الکترونیکی و مجازی، بیشتر رعایت شود. چراکه به دلیل شرایط خاص برگزاری کلاس ها و عدم وجود محدودیت در ارتباطات الکترونیکی، نیاز به وجود اخلاق بیشتر احساس می شود. می توان گفت مفهوم اخلاق، میان کشورها در این زمینه، یک مفهوم یکسان را داراست. ارزش ها و خصوصیت های اخلاقی مانند امانت داری، صداقت، رعایت حریم شخصی دیگران، کرامت های انسانی ذاتی و اصیل، استفاده مناسب از آزادی، عدم فریب دیگران و ... در تمام دنیا مطرح می باشد. اما این امکان وجود دارد که هر کدام از مفاهیم ذکر شده در هر زمینه، معانی مختلفی نسبت به سایر زمینه ها پیدا کند. برای نمونه مفهوم امانت داری در تجارت، با مفهوم امانت داری در زمینه آموزش، متفاوت است. مفهوم فریب کاری در زمینه بانکداری، با مفهوم فریب کاری در زمینه آموزش مجازی یکسان نیست.

اخلاق و آموزش مجازی

اخلاق آموزش مجازی از حوزه های اخلاق حرفه ای است. زیرا: حرفه عبارت است از برخورداری از دانش، مهارت و توانایی و به نظر میرسد آموزش در این معنا میتواند حرفه تلقی شود. اخلاق حرفه ای از الگوهای رفتار ارتباطی مبتنی بر رعایت حقوق دیگران و مسؤولیتهای اخلاقی در قبال محیط حکایت می کند. بحث از آموزش و پرورش ما را از مباحث اخلاقی بی نیاز نمیکند، زیرا نفی در نفی، اثبات است اما اثبات، نفی نیست. اگرچه رسالت و هدف آموزش و پرورش، رشد و شکوفایی انسانها و تکامل آنان در کنار تولید علم و نوآوری است اما گسترش فزاینده مسائل غیراخلاقی و بروز زمینه های گوناگون برای فرصت طلبی ها و سوء استفاده ها غیراخلاقی است و نیاز آموزش و پرورش بویژه در آموزشهای الکترونیکی و مجازی را به دلیل جریان آزاد و فراخ دامنه ی ارتباطات الکترونیکی، به اخلاق نمایان میسازد. باید توجه داشت که اخلاق یک مفهوم واحد جهانی دارد، هر چند که برخی نسبت به آن رویکرد تحولی نگری و دید تک بعدی تعریف می کند. اخلاق را مسؤولیت اجتماعی داشتن تعریف می کنند لذا تعمیم تعریف اخلاق حرفه ای به حوزه اخلاق آموزش نیز تحول نگری است و محقق را در تدوین و تنظیم کدهای اخلاقی در جهت تبیین ارزشها و ضارزش ها به طور شفاف و روشن و بیان مسؤولیت اخلاقی در قبال هنجارهای اخلاقی که مستلزم مفهوم سازی دقیق و کامل از اخلاق آموزش میباشد، به خطای مسدود کننده میاندازد. لیکن اگر چه اصول و ارزشهای اخلاقی بعضاً کلی و جهان شمولند مثل امانت داری، راستگویی، حفظ حریم شخصی، کرامت اصیل و ذاتی، احترام به آزادی، پرهیز از فریبکاری و ... اما ممکن است هر یک از این مفاهیم در حوزه های مختلف مصادیقی متفاوت از دیگر حوزهها پیدا کند، مثلاً امانت داری در داد و ستد، با امانتداری در حوزه آموزش یکی نیست، فریبکاری در حوزه بانک و فرهنگ سازمانی بانک، از فریبکاری در حوزه آموزش مجازی متفاوت است. آن چه در حوزه معرفتی اخلاق آموزش قابل بحث و بررسی است، مسائل، مصادیق، تعارضات اخلاقی و مسدودیت های اخلاقی سازمان در حوزه آموزش مجازی است. اما پیش از مفهوم سازی از اخلاق آموزش مجازی لازم است از این آموزش و مسائل اخلاقی مربوطه نکاتی گفته شود. حدود ۲۰ سال پیش مسائل اخلاقی درباره فناوری اطلاعات محدود و نادر بود و اغلب منتشر نمی شد. شاید به آن جهت که تولیدکنندگان فناوری به هدف خدمت به بشریت و استفاده صحیح و درست از آن برطبق آرمان سازندگان، آن را در خدمت انسان قرار دادند اما بعدها با دسترسی آسان همه به آن و گسترش تعامل و رابطه های گوناگون بشر از طریق آن، زمینه را برای بروز استفاده های غیراخلاقی بویژه از سوی سوء استفاده کنندگان و منفعت جویان مهیا نمود. پیدایش اینترنت و توسعه کاربردهای آن در فراگیری، مسائل اخلاقی درباره فناوری اطلاعات را افزایش داده است. همچنین مباحث جدید مانند پدیده جهانی شدن چالشهای جدیدی را در حوزه آموزش و نیز پیرامون مسائل اخلاقی به همراه داشته است. مثلاً وقوع فریبکاری در حیطه و فضای مجازی علاوه بر آثار زیانبار آن، یک تهدید جهانی است. با این حال مسائل اخلاقی فناوری اطلاعات در قرن بیستم با مسائل آن در قرن ۲۱ متفاوت است و نیاز به آموزش رفتار اخلاقی بر مبنای تکنولوژیهای جدید احساس می شود. هدف اخلاق در فناوری اطلاعات و در نتیجه در آموزش الکترونیکی و انواع آن ایجاد ابزارهایی است که بتوانند با در نظر گرفتن جنبه های اخلاقی مهم در کاربرد و توسعه این سیستمها بکار گرفته شوند. یکی از مسائل پیرامون اخلاق درباره سیستمهای کامپیوتری، ناشی از این است که نوعی خلاء سیاست درباره اینکه تکنولوژی کامپیوتری چگونه باید استفاده شود، وجود دارد. کامپیوترها ظرفیتهای جدیدی برای ما ایجاد میکنند و این ظرفیتهای ما امکان انتخاب های جدیدی میدهند. اما اغلب یا سیاستی برای هدایت موقعیت های موجود تکنولوژیهای کامپیوتری وجود ندارد یا سیاستهای موجود ناکافی است. وظیفه اساسی اخلاق در تکنولوژی کامپیوتر تعیین مواردی است که ما باید در چنین شرایطی انجام دهیم مثلاً فرمولبندی سیاست ها برای هدایت اعمالمان. اخلاق در تکنولوژی کامپیوتر هم ملاحظات شخصی و هم ملاحظات اجتماعی را در بر میگیرد و بنابراین شامل سیاستهای اجتماعی و سیاستهای شخصی برای کاربرد اخلاقی تکنولوژی کامپیوتر یا کاربرد اخلاق در تکنولوژی کامپیوتر میشود. اما همه نیاز ما بکارگیری فنی یک تئوری اخلاقی برای تعمیم سیاست مقتضی نیست، بلکه این امر معمولاً غیرممکن است. زیرا به همراه خلاء سیاست، خلاء

مفهومی وجود دارد. آنچه در این شرایط مورد نیاز است تحلیلی است که چارچوب مفهومی منسجمی را فراهم کند که درون آن چارچوب سیاستی برای عمل کردن فرمول بندی شود. در حقیقت مهمترین کار در اخلاق فناوری کامپیوتر پیشنهاد چارچوبهای مفهومی برای فهم مسائل اخلاقی است که این فداوری با آن درگیر است. تعیین چارچوب اخلاق آموزش سبب ایجاد کدهای اخلاق آموزش مجازی است که در آن به اعمال و رفتار ضداخلاقی به طور شفاف پرداخته شده و مسئولیت پذیری موسسه را در قبال آن اعمال در پی دارد. برای توضیح بیشتر مثال زیر گویاست: فرض کنید که میخواهیم برای حفظ برنامه های کامپیوتری سیاستی را فرمول بندی کنیم. شاید در ابتدا این توضیح کافی و روشن باشد اما در اصل تعداد زیادی پرسش پدیدار میشود که پاسخهای آشکاری ندارند. یک برنامه کامپیوتری چیست؟ آیا ایده یا الگوریتمی وجود دارد که کسی بدان معتقد باشد. آیا یک برنامه ماشینی، کپی از یک برنامه انسانی است؟ یادگیری الکترونیکی چه ویژگی ها یی دارد؟ ما نیازمند مفهوم سازی طبیعت یک برنامه کامپیوتری برای پاسخ به این نوع سؤالات هستیم. علاوه بر این پرسشها باید برای فرمول بندی سیاستی مفید برای حفظ برنامههای کامپیوتری پاسخ داده شوند. این مفهومسازی مطرح شده نه فقط بر چگونگی سیاستی که بکار خواهد رفت، تأثیر دارد بلکه بر محتوی خاص چستی حقایق هم مؤثر است. مثلاً در مورد همان مثال مفهوم سازی تعیین خواهد کرد که چه وقت برنامه ها به عنوان الگوهایی از همان برنامه به حساب خواهند آمد. حتی درون همان چارچوب مفهومی هم فرمول بندی سیاستی که برای تکنولوژی کامپیوتر مفید باشد، دشوار است

ز سوی دیگر اخلاقی که به کار برده شده به طور ساده همان اخلاقی نیست که برای کامپیوتر باید بکار گرفته شود. بلکه اخلاق عمومی و اطلاعات علمی برای اخلاق در تکنولوژی کامپیوتر اهمیت بنیادی دارد. تئوری اخلاقی مقولات و رویه و معیارهایی را برای تعیین اینکه چه چیزی به لحاظ اخلاقی مناسب است، فراهم میکند. این اخلاق نظامی است که هم مفهوم سازی برای فهم جهت ارائه کدهای اخلاقی آموزش مجازی را فراهم میکند و هم سیاستهایی را برای استفاده از فناوری کامپیوتر. این بحث همچنین موضوعی میان رشته ای است که بررسی و بحث از آن نیازمند آشنایی و تخصص در حوزه اخلاق، آموزش مجازی و حتی سایر رشته ها است و به مسائلی میپردازد که کاربرد و گسترش آموزش مجازی موجب آن گشته است.

مفهوم سازی اخلاق آموزش مجازی

در مفهومسازی اخلاق آموزش مجازی ابتدا باید معنای اخلاق و آموزش مجازی و همچنین تعیین محیط داخلی و خارجی سازمان آموزشی جهت طراحی حقوق آنان و وظائف و خط مشیهای اخلاقی سازمان در قبال آنان را در نظر گرفت و در فرایند این مفهومسازی باید از تحویلی نگری پرهیز نمود. جامع نگری نسبت به اخلاق، آموزش مجازی و عناصر محیط داخلی و بیرونی سازمان در تدوین دقیق مفهوم اخلاق آموزش مجازی رهگشاست. اخلاق را باید از حوزه معرفتی روانشناختی و علم مبتنی بر رعایت حقوق خود و دیگران در تعاملات درون شخصی، برون شخصی و بین شخصی تعریف کرد. همچنین غفلت از حیات اجتماعی سازمان به عنوان شخصیت حقوقی در بیان مسؤولیتهای اخلاقی آن تقلیل گرایانه خواهد بود. توجه به ارزشها، تعهدات و آرمان های سازمان در اخلاقی کردن سازمانهای آموزش مجازی نیز ضروری است. بنا براین اخلاق آموزش مجازی عبارت است از الگوهای رفتاری ارتباطی مبتنی بر رعایت حقوق خود و دیگران که تکالیف و مسؤولیتهای اخلاقی سازمان را در قبال آنان مبرهن میسازد.

مصادیق غیر اخلاقی در آموزش مجازی:

به منظور وضع قانون برای اخلاق در آموزش مجازی، باید نگاه کلی به اخلاق، آموزش مجازی و عوامل مرتبط با محیط داخلی و خارجی، داشت. رعایت ارزش ها را می توان با عمل به تعهد و هدف ها در سازمان و رعایت اخلاق مراکز آموزش مجازی و

الکترونیک، بدست آورد. پس می توان اخلاق در آموزش مجازی را، مدل های رفتاری و ارتباطی به منظور رعایت حقوق خود و دیگران دانست. منظور از حقوق دیگران، عواملی می باشد که در محیط داخلی و خارجی سازمان بوده، که سازمان با آنها در ارتباط می باشد. به طور مثال و برای راحت تر شدن بحث به تعدادی از مسائل غیر اخلاقی که در زمینه آموزش مجازی و الکترونیکی عنوان شده اشاره می کنیم:

سرقت امور ادبی یا رعایت نکردن حقوق مالکیت فکری برای اشخاص
اطلاع رسانی در حوزه ارزش ها و توضیح در رابطه با ضد ارزش ها (در حقیقت عدم انطباق آن چه اعلام می شود و محتوای کلاس)
گوش کردن به گفت و گو های صوتی دیگران
عدم رعایت به اصول مرتبط به امانت داری (از لحاظ نمرات و یا فایل هایی که آن ها برای خود ذخیره می کنند و در دسترس اساتید و افراد در آموزش مجازی قرار می دهند)
شایعه پراکنی و نسبت دادن خصوصیات غیر واقعی به افراد به منظور از بین رفتن رقیب ها
گسترش دروغ و تقلب

نتیجه گیری

رسالت آموزش به طور کلی ترویج اخلاق است اما جریان آزاد ارتباطات در آموزش مجازی و بروز رفتارهای غیراخلاقی در آن نیاز مبرم به اخلاق را مبرهن میسازد. بحث از اخلاق آموزش مجازی نیازمند مفهوم سازی دقیق و کامل از این واژه ترکیبی است. همچنین شناخت وضعیت مطلوب اخلاق در آموزش برای دستیابی به رشد اخلاقی سازمان ضروری است و رویکرد روانشناختی به اخلاق (الگوهای رفتاری ارتباطی) در تبیین آن رهگشا ست

منابع:

- (۱) امیرپور حیدر، شالباف عذرا. داد و ستد فریبکارانه. اخلاق حرفه‌ای در تمدن ایران و اسلام. تهران: پژوهشکده مطالعات فرهنگی و اجتماعی. ۱۳۸۶
- (۲) جمعی از مؤلفان. کتاب درسی دانشگاهی (۲)، فناوری اطلاعات و ارتباطات. تهران: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاهها (سمت). ۱۳۸۵
- (۳) دوران، بهزاد (۱۳۸۲). هویت ملی و تعامل در فضای سایبرنتیک، نامه ی پژوهش، سال هفتم، دوره ی جدید ش ۶.
- (۴) رایت توماس. تکنولوژی برای سده بیست و یکم. هرماندز کارلوس. مایر راشمی. یادگیری برای هزاره نوین، چالشهای آموزش در قرن بیست و یکم. وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح. موسسه آموزشی و تحقیقاتی صنایع دفاع. مرکز مطالعات و برنامه‌ریزی استراتژیک. بی تا. انتشارات مؤسسه آموزشی و تحقیقاتی صنایع دفاع
- (۵) شهید ثانی زین الدین. منیه المرید فی آداب المستفید. قم: مکتب الاعلام الاسلامی. ۱۳۶۸
- (۶) فرهود داریوش. مروری بر تاریخچه اخلاق همراه با گردآوری زمینه‌های گوناگون اخلاق. اخلاق در علوم و فناوری ۱۳۸۶. شماره ۲

- ۶) گریسون و اندرسون. یادگیری الکترونیکی در قرن ۲۱. ترجمه: محمد عطاران. تهران: موسسه توسعه فناوری آموزشی مدارس هوشمند، ۱۳۸۳
- ۷) دکتر احمد علیپورو عذرا شالباف. اخلاق آموزش مجازی. تهران: فصلنامه ی اخلاق در علوم و فناوری، سال سوم، شماره های ۱ و ۲، ۱۳۸۷.
- ۸) کوپر، برایان (۱۳۸۱)، اتصال به اینترنت، ترجمه سید محمدرضا رکن الدینی، تهران، مؤسسه انتشارات قلیانی.
- ۹) گلشنی، مهدی (۱۳۷۷). از علم سکولار تا علم دینی، تهران پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی.